

Teksti: ANNA-LIISA OJALA

Lätkässä lajiin - jääkiekko nuoren miehen investointina

Kuva: FOLIO RF/HERO IMAGES RF

Jääkiekkoilijalle intensiivinen harrastaminen ei ole vain urheilua. Harrastus rakentaa myös sosiaalista statusta oman ikäisten joukossa. Jääkiekko on Suomessa niin merkittävä laji, että nuorikin miespelaaja voi kokea olevansa supersankari.

Harrastaminen voi johtaa myös ammattiin. Jääkiekon noin 36 000 alle 20-vuotiaan lissenssipelaajan harrastaminen ja haaveilu merkitsevät kansantaloudellisestikin paljon, vaikkeivat ne ammattilaiskiekkoiluun lopulta johtaisikaan.

Istuessamme huoltoaseman kahvilassa, kysyin 18-vuotiaalta jääkiekkoilijapojalta, **Henkalta**, millaisen tarinan hän haluaisi omasta harrastuksestaan muille kertoa, jos voisi kertoa siitä mitä vaan. Ensin Henkka pohti naama rutussa ja painokelvottomin sanoin kysymykseni mielekkyyttä ja mitä sillä tarkoitin. Sen jälkeen hän asettui ideoimaan: *”Mä oisin ihan erilainen ihminen jos en pelais jääkiekkoa. Mä oisin jotain; en ees osaa kuvitella.”* Hetken päästä hän jatkoi: *”Siis jos mulla ois viis poikaa ja ne haluais pelata lätkää, ni mä antaisin todellaki niiden pelata lätkää.”* Kysyin miksi hän niin päätyi ajattelemaan. Henkka vastasi: *”Jos sä oot lätkänpelaaja Suomessa, ni kaikki kauniit muijat on polvillaa sun eessä ja sä oot moderni supersankari. Lätkä vaa on Suomessa sellanen laji. Tai riippuu tietty miten Leijonat on pelannu lähiaikoina.”* Hän myös kertoi lätkän olevan hänelle ”venttiili”, jolla hän tarkoitti sitä, että kaukalossa saa päästellä ulos energiaa eikä tarvitse miettiä mitään muuta kuin jääkiekkoa, vaikka päivä olisi mennyt jäähallin ulkopuolella miten tahansa. Lisäksi Henkka koki, ettei suomalaisen lätkänpelaajan tarvitsisi käydä kouluja, jos osaisi pelata todella hyvin. Voisi keskittyä vain jääkiekon pelaamiseen ja tehdä sillä rahaa.

Mistä junnujääkiekossa on oikein kyse?

Nuorten jääkiekossa ei ole kyse nuoren suunnasta tarkasteltuna vain urheilulajista, jossa yritetään siirtää viiden kenttäpelaajan voimin mustaa pelivälinettä toisen joukkueen maalivahdin taakse. Tai jossa ollaan fyysi-

sesti aktiivisia ja kehitetään fyysistä osaamista samalla kun pidetään hauskaa. Kuten Henkankin puheesta huoltoaseman kahvilassa voi tulkita, nuorten jääkiekossa on kyse haaveista ja suunnitelmista, joita eletään todeksi ottamalla osaa jääkiekkokoukkueseen arkeen hyvin intensiivisesti. Haaveilu ja suunnitelmallisuus kohdistuvat aineellisiin ja aineettomiin pääomiin.

Jääkiekon harrastaminen voi johtaa parhaassa tapauksessa ammattiin, sillä Suomessa pelaa liigasopimuksella kaudella 2018–2019 liki 500 miespelaajaa. Lisäksi ovat jääkiekon puoliammatillaiset Mestis-sopimuksilla sekä ne reilusti toista sataa suomalaista pelaajaa, jotka pelaavat taloudellisesti erittäin kannattavilla sopimuksilla joko Pohjois-Amerikassa, Venäjällä tai Euroopassa. Jos ammattilaisura onnistuisi hyvin, ei jääkiekkoilijan tarvitsisi miettiä ammatinvalintaa tai koulunkäyntiä ainakaan hetkeen, sillä ammattijääkiekkoilijoiden palkat voivat olla suomalaisiin keskipalkkoihin verrattuna korkeita – Suomessa jopa 200 000–300 000 euroa vuodessa, ja ulkomailla monta kertaa enemmän.

Henkan pohdinnasta voi myös huomata, että jääkiekossa saa toteuttaa itseään ja keskittyä sellaiseen fyysiseen tekemiseen, josta tykkää. Samalla saa unohtaa muun maailman siksi aikaa kaukalon ulkopuolelle. Jääkiekkoilu antaa siis sitä henkistä hyvinvointia, jossa ihminen saa tehdä jotain itselleen merkityksellistä ja uppoutua hetkeksi vain tähän tekemiseen. Muiden jääkiekkoilijoiden haastattelussa ilmeni, että treenaamisen myötä tuleva fyysinen kunto ja urheilullinen vartalo sekä itsensä hallinta olivat myös arvossa, kuten tälle ajalle on jääkiekkokulttuurin ulkopuolellakin tyypillistä (Grénman 2019). Lisäksi jääkiekon myötä nuoren ympärille rakentui sosiaalinen ryhmä, jossa saattoi jakaa oman kiinnostuksen kohteen lisäksi myös nuoruuteen kuuluvia iloja ja huolia: puhua parisuhteista ja irtosuhteista ja kaikesta niihin liittyvästä, raha-huolista, vanhemmista, kaverisuhteista, koulusta, siivoamisesta, syömisestä, juomisesta ja urheilijanurasta. Samalla jääkiekkoilijat oppivat toimimaan ryhmässä ja käsittelemään onnistumisia ja pettymyksiä, minkä he haastattelussa mainitsivat harrastuksensa positiiviseksi vaikutukseksi.

Lisäksi jääkiekossa on kyse sosiaalisesta statuksesta oman ikäisten joukossa: huipputasoinen juniorijääkiekko mahdollistaa sellaisen aseman itselle merkityksellisten ihmisten – kuten potentiaalisten tyttöystävien – parissa, mikä tarjoaa valinnanmahdollisuuksia ja arvostusta. Tämä sosiaalinen asema on tarjottimella siksi, että yleisö ja media ovat olleet vahvasti kiinnostuneita miesten jääkiekkotapahtumista usean vuosikymmenen ajan. Jo kymmenettä vuotta peräkkäin jääkiekko oli suomalaisten mielestä kiinnostavin urheilulaji Sponsor Insightin (2019) tutkimuksessa, jossa vertailtiin

yhteensä 68 eri lajia internetkyselyyn avulla. Jääkiekko on toiminut välineenä siinä vertailussa, jossa suomalaiset ovat verranneet oman kansakuntansa hyvyyttä entisiin isäntämaihinsa ja muihin itselleen tärkeisiin länsimaihin. Lisäksi jääkiekkotuote myy kansallises-tikin hyvin, mikä mahdollistaa ammattilaismarkkinat suomalaisille kotimaassa ja ulkomailla. Lajin merkitys on Suomessa niin iso, että nuorikin miespelaaja voi kokea olevansa supersankari ja saavansa imartelevaa huomiota toiselta sukupuolelta.

Lätkäjätkien haaveilulla on vaikutusta Suomen talouteen

Jääkiekon suosio Suomessa yleisölajina siirtyy myös sen harrastajamääriin, mutta vain poikien kohdalla. 9–15-vuotiaiden poikien keskuudessa jääkiekko on toiseksi yleisin joukkueurheilulaji (Blomqvist, Mononen, Koski & Kokko, 2019). Sama harrastajamäärän suuruus heijastuu myös Suomen talouteen. Joukkueellinen nuorten SM-liigan pelaajia tarvitsee pelimatkoille bussin vähintään kerran viikossa aktiivisella pelikaudella. Bussimatkoilla pysähdytään tankkaamaan ja syömään, ja jäähalleissakin tarjotaan vierasjoukkueelle ruokaa. Nämä kaikki maksavat kymmeniä tuhansia euroja vuodessa. Myös jääkiekkovarusteisiin kuuluu suuria euromääriä: Pelkästään mailoja nuorten SM-liigajoukkueella kuluu erään joukkueenjohtajan mukaan 200–300 kappaletta vuodessa, eli 250 mailalla ja 200 euron seurahinnalla laskettuna tämä tarkoittaa yhden joukkueen kohdalla 50 000 euroa vuodessa. Lisäksi tulevat muut jääkiekkovarusteet noin 30 pelaajalle, jotka aiheuttavat myös tuhansien eurojen sisäänostot joka vuosi. Lisäksi joukkueet tarvitsevat muita huoltokoneita, -välineitä ja varusteita, kuten teroituskoneita ja niihin kymmeniä laikkoja ja hiomakiviä, satoja teippirullia varusteiden kiinnittämiseen ja mailojen teippaamiseen, kymmeniä juomapulloja, suuria määriä ensiaputarvikkeita, pyykinpesuvälineitä, siivoustarvikkeita, hygienia- ja puhdistusvälineitä, yllättävän paljon kahvia, urheilujuomaa ja välipalatarvikkeita, pyyhkeitä, verryttelytarvikkeita. Pelkästään mailoja kulutetaan Nuorten SM-liigassa miljoonan euron edestä vuodessa.

Nuorten SM-liigajoukkueita, eli A-juniorien ikäisten korkeimman sarjatasoinen joukkueita on Suomessa 18, joista suurin osa toimii ammattilaisjoukkueiden osakeyhtiöiden alaisuudessa. Pelaajia on näissä joukkueissa yhteensä yli 500, mikä tarkoittaa määrällisesti suurta tarvetta tarvikkeille ja työvoimalle, mutta myös juniorijääkiekon taloudellista merkittävyyttä. Jos laskelmassa huomioitaisiin vielä muut nuorten jääkiekkosarjat korkeimmilla ja alemmilla sarjatasoilla, kasvaisi juniorijääkiekon taloudellinen markkina

Pelaajilla oli erilaisia strategioita yhdistää nuoruutta ja urheiluutta itselleen mielekkäiksi ja siedettäviksi kokonaisuuksiksi, eivätkä nämä strategiat useinkaan noudattaneet valmennus- ja testausopin kirjallisuuden ihannemalleja tai ideaaleja koulun ja urheilijauran saumattomasta yhdistämisestä.

miljooniin – riippumatta siitä, kuka nämä tarvitkeet ja palvelut kulloinkin maksaa. Näin ollen Henkan ja hänen vertaistensa, sekä niiden noin 36 000 muun alle 20-vuotiaan lisenssipelaajan harrastamisella ja haaveilulla on kansantaloudellisesti suuri merkitys, vaikkeivat ne ammattilaiskiekkoiluun lopulta johtaisikaan.

Urahaaveilun seuraukset lätkäjätkien elämään

Henkka, kuten muutkin lätkäjät, oli valmis muuttamaan urahaaveidensa perässä Suomen sisällä ja tarvittaessa myös ulkomaille. Tämänkin tutkimuksen viidestä pääosallistujasta kaksi oli muuttanut puolessa välissä teinivuosiaan kotipaikkakunnaltaan toiselle, koska halusi tai tarvitsi uudenlaisen harjoitusympäristön. 15–16-vuotiaana muuttaminen omilleen on jääkiekkoilijoiden parissa aivan normaalia, vaikka keskiarvoikä lapsuudenkodista muuttamiselle Suomessa on 21,9, ja miehet muuttavat yleensä naisia myöhemmin. (Eurostat 2017). Urahaaveet kuljettavat Suomen liigapaikkakunnille joka vuosi myös ulkomaisia nuoria, jotka haluavat testata omia mahdollisuuksiaan yhdessä jääkiekon suurmaista. Jääkiekkoilulla, kuten muullakin urheilulla saattaakin olla vaikutusta itsenäistymiskään laajemminkin, vaikka asiaa ei olekaan tiettävästi tutkittu.

Muuttamiseen liittyi myös paljon tunteita, joita pojat joutuivat itsenäistyessään käymään läpi. Siivoaminen tuntui vieraalta, ruoanlaittoon joutui opettelemaan ja varsinkin ensimmäiset yöt omassa asunnossa olivat outoja. Sairaana ollessa kukaan ei hoitanut ja seinät saattoivat kaatua kuvainnollisesti päälle, jollei tyttöystävä ollut auttamassa. Joukkueellinen kavereita toi kuitenkin turvaa, ja joukkueen viikko-ohjelma loi selkeän rakenteen arkeen. Sama joukkue, joka muodosti sosiaalisen verkoston kauden aikana, hajosi jollain tavalla jokaisen kauden lopussa, kun osa pojista kasvoi yli sarkan ikärajoista tai siirtyi muista syistä muihin joukkueisiin pelaamaan. Muutto oli näin ollen samaan aikaan sekä urahaaveilusta johtuva uhka että mahdollisuus.

Toisinaan pelaajat myös muuttivat urahaaveidensa perässä paikkakunnille, joissa jääkiekkoura sai nostetta mutta opiskelu-ura ei niinkään. Pelaajat saattoivat vaihtaa ruotsinkielisiltä yläasteilta suomenkielisiin lukioihin tai ammattikouluihin, koska uudella paikkakunnalla ei ollut tarjota ruotsinkielistä urheilulinjaa kouluissa. Tämä taas saattoi estää myöhempien opiskelupaikkojen hakemisen ruotsinkielisissä kiintiöissä korkeakouluissa. Samoin nuorten SM-liigasta saatettiin siirtyä koittamaan siipiä aikuisten Mestis-joukkueissa, mikä saattoi kuljettaa nuoria sellaisille paikkakunnille, joissa ei ollut juurikaan opiskelumahdollisuuksia toisen asteen koulutuksen jälkeen. Pieni lupaus mahdollisesta ammattilaisurasta, joka Mestis-joukkueissa pelaamiseen liittyi, antoi kuitenkin riittävää motivaatiota muuttamiselle, jos urheilijanura sitä vaati.

Muuttaminen ja jääkiekkoon keskittyminen vaatii myös taloudellisia investointeja jääkiekkoilijalta ja hänen perheeltään. Pojat, jotka muutoin olisivat asuneet kotona vielä useamman vuoden, saattoivat muuttaa omilleen varhain, jolloin he tarvitsivat vanhemmiltaan halua ja kykyä tukea taloudellisesti heidän asumistaan, pelaamistaan ja opiskeluaan toisella

paikkakunnalla. Pelkästään vuokra saattoi aiheuttaa vanhemmille 600 euron edestä kuukaudessa sellaisia kuluja, joita ei olisi syntynyt nuoren asuessa lapsuudenkodissaan. Samalla kuitenkin nuorten SM-liigajoukkueiden emo-organisaatiot, eli osakeyhtiöinä toimivat Liiga-joukkueiden organisaatiot tukivat nuorisjoukkuettaan niin vahvasti, ettei harrastaminen maksanut enää tässä vaiheessa jääkiekkoilijan uraa lähellekään niin paljoa kuin vielä edellisessä ikäkausivaiheessa. Tämä kompensoi perheiden taloudellista investointia lapsensa urheilijauraan.

Lätkäjätkien urahaaveilu aiheutti myös välillisenä seurauksena useille pelaajille fyysisiä vammoja, kun harjoituksiin ja peleihin suhtauduttiin tosissaan ja paikoista kokoonpanoissa taisteltiin läpi kauden. Fyysinen ja henkinen kyvykkyys tuli osoittaa kauden aikana jatkuvasti, mikä tarkoitti jääkiekossa sellaisten fyysisten kamppailutilanteiden sietämistä, joiden seurauksena pelaajat saivat kauden aikana monenlaisia ruhjeita ja vammoja. Näistä osa aiheutti harjoittelutaukoa ja osa vaati leikkaushoitoa. Lisäksi intensiivisiin harjoitus- ja pelikalentereihin sitoutuminen aiheutti osalle pelaajista rasitusvammoja ja sairauksia, joista seurasi pahimmillaan useiden kuukausien hoitajaksoja tai jopa urheilijauran lopettaminen. Kova fyysinen rasitus ja henkiset paineet yhdistettyinä kouluopintoihin aiheuttivat myös joillekin pelaajille henkistä ja fyysistä uupumusta sekä ylläsitustilaa, mikä näkyi esimerkiksi unettomuutena. Aiempien tutkimusten mukaan (esim. Sorkkila 2018) opiskelun ja urheilemisen aiheuttama uupumus on monelle opiskelevalle urheilijanuorelle arkipäivää. Pelaajilla olikin erilaisia strategioita yhdistää nuoruutta ja urheilijuutta itselleen mielekkäiksi ja siedettäväksi kokonaisuuksiksi, eivätkä nämä strategiat useinkaan noudattaneet valmennus- ja testausopin kirjallisuuden ihannemalleja tai ideaaleja koulun ja urheilijauran saumattomasta yhdistämisestä.

Nuorisurheilu vaikuttaa laajasti ja monimuotoisesti nuoren elämään

Nuorten urheilua ja liikuntaa tutkittaessa ja tuettaessa on syytä muistaa, että nuorisurheilu on kulttuuriin sidottua toimintaa, jossa fyysisen toiminnan ympärille muodostuva kokonaisuus määrittää sitä, mitä urheileminen nuorelle antaa ja ottaa. Jääkiekkoilijalle intensiivinen harrastaminen ei ole vain urheilua, vaan siihen kytkeytyy laaja ja arvolatautunut merkitysten maailma, joka vaikuttaa nuoren motivaatioon ja sitoutumiseen urheilijanuralla. Samalla nuorisurheilun järjestelmät tietynlaisine organisaatorakenteineen ja maantieteellisine keskuspaikkoineen ohjailevat nuoria ja heidän perheitään investoimaan harrastamiseen tietyllä lailla, mikä vaikuttaa monella tavalla nuorten tekemiin valintoihin ja mahdollisuuksiin heidän arjessaan. Nuorten ja heidän perheidensä investoinnit nuorisurheilussa kumuloituvat kokonaisuuksiksi, joilla on myös laajempaa yhteiskunnallista merkitystä.

ANNA-LIISA OJALA, FT, YTM

Project and research specialist

Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Sähköposti: ojala.annaliisa@gmail.com

NÄIN TUTKITTIIN:

Etnografiaa lätkäjätkestä

Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Cold Rush -hanketta, jossa on kolme painopistealuetta: turismi, luonnonvaratalous ja talviurheilu (erityistarkastelussa jääkiekko).

Tämän osatutkimuksen tutkimusmetodina oli etnografia, joka keskittyi viiden 18–20-vuotiaan jääkiekkoilijamiehen ympärille. He toivat etnografian ensimmäisenä vuonna mukanaan omat kontaktinsa (perheet, ystävät) ja urheiluorganisaationsa (nuorten SM-liigajoukkueet ja nuorten mestisjoukkueet), joiden kautta tarkastelu laajeni muihin verkostoihin ja kohti nuorisojääkiekon toimintalogiikan laajempaa ymmärtämistä. Cold Rush -hankkeen kansainvälinen tutkimusryhmä (**Sari Pietikäinen, Monica Heller, Alexandre Duchêne, Nico Besnier, Susana Narotzky, Anna-Liisa Ojala, Maiju Strömmer**) linjasi jatkuvasti kentällä tapahtuvaa aineistonkeruuta ja katseen kohdistamista.

Jääkiekkoa tarkasteltiin nuoren miehen, hänen perheensä ja jääkiekko-organisaatioiden investointina. Investointi merkitsi tässä yhteydessä taloudellisia ja elämänvalinnallisia seikkoja, jotka vaikuttavat ihmisten elämäntapaan ja identiteetteihin. Tutkimus nojasi vahvasti foucaultlaiseen diskurssintutkimukseen.

LÄHTEET:

Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2019. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko ja L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. Liitu-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 1:2019, 49–55.

Grénman, M. 2019. In quest of the optimal self. Wellness consumption and lifestyle – a superficial marketing fad or a powerful means for transforming and branding oneself? Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja E 47, Turku.

Eurostat 2017. When are they ready to leave the nest? European Statistics, julkaistu 3.5.2017. <http://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/-/EDN-20170503-1>.

Sorkkila, M. 2018. Development of sport and school burnout among student-athletes across the first year of upper secondary school: different methodological perspectives. Väitöskirja. Jyväskylän Yliopisto.

Sponsor Insight 2019. Tutkimus: Muut lajit kuroivat kiinni jääkiekon etumatkaa – eSports nousi nuorten miesten suosikkilajiksi. Lehdistötiedote, viitattu 24.3.2019 sivulta: http://www.sponsorinsight.fi/uploads/1/1/1/0/11102604/sponsor_insight_lehdistotiedote_19_03_2019.pdf.